

Krystyna DAYCZAK-CALIKOWSKA

Zarys stratygrafii doggeru w otworze Piekary

WEZUL

W notatce tej przedstawiono w ogólnych zarysach stratygrafię doggeru (tab. 1).

Ogniwem, rozpoczynającym w omawianym otworze sedymentację doggeru, są osady wezulu górnego, leżące transgresywnie na piaskowcach liasu i wykształcone w dolnej części jako warstwa zlepieńca podstawowego z morską fauną małżową (*Astarte* f. indet.) oraz amonitem, którego oznaczyłam jako *Parkinsonia* sp. (cf. *ferruginea* O p p.). Wyżej leży kompleks łupkowo-ilasty, bardzo charakterystyczny dla wezulu górnego, zawierający dość liczne parkinsonie. W górnej partii łupków znajduje się cienka wkładka skałotoczowa.

Na podstawie amonitów nie zdołałam przeprowadzić podziału wezulu górnego na poziomy amonitowe, ponieważ stan zachowania uzyskanych z rdzenia osobników pozwala jedynie na oznaczenie ich jako *Parkinsonia* sp. ex gr. *ferruginea-compressa*. Z tego względu próbowałam wykorzystać występowanie warstwy skałotoczowej, sygnalizującej spłylenie basenu i czasową zmianę warunków sedymentacyjnych, jako pewnego rodzaju przypuszczalnej warstwy granicznej między obydwoma poziomami górnego wezulu.

Rozpatrzyłam tu trzy możliwości czasowe tworzenia się warstwy skałotoczowej:

1. Warstwa skałotoczowa rozdziela oba poziomy amonitowe wezulu górnego, leżąc w stropie łupków z *Parkinsonia ferruginea*, a w spagu łupków z *Parkinsonia compressa*.

2. Działalność skałotoczcy przypada w górnej części poziomu *Parkinsonia ferruginea*, a łupki poziomu *Parkinsonia compressa* osadziły się na częściowo rozżartych warstwach poziomu *Parkinsonia ferruginea*.

3. Hiatus, spowodowany rozżarciem skałotoczowym, przypada w obrębie poziomu *Parkinsonia compressa*, a po ponownym pogłębieniu się zbiornika następuje znów sedymentacja łupków najwyższego wezulu, przzerwana czasowo spłyleniem i zmianą warunków sedymentacyjnych.

Tabela 1

Stratygrafia utworów doggeru w Piekarach

Głębokość w m od — do	Stratygrafia	Miąszość w m
368,5 — 368,9	kelowej górny	około 0,40
368,9 — 369,3	kelowej dolny	około 0,40
369,3 — 416,7	baton górny	47,40
416,7 — 440,7	baton środkowy	28,00
440,7 — 452,1	baton dolny	7,40
452,1 — 463,8	wezul górny	11,70
		Razem 95,30

Wszystkie trzy możliwości są równie prawdopodobne, jednakże ze względu na obecność formy *Parkinsonia* sp. (? cf. *compressa* Quen.) w łupkach podścielających warstwę skałotoczową, skłaniałabym się do przyjęcia trzeciej ewentualności.

Na podstawie paleontologicznego inwentarza wezulu w otworze Piekary I. G. I można przypuszczać, że transgresja doggeru dotarła do tego obszaru nie w najniższej części wezulu górnego, lecz nieco później. Już w obrębie zlepieńca podstawowego zaobserwowano występowanie wyłącznie młodych parkinsonii, należących do grupy *ferruginea*. Nie stwierdziłam natomiast przedstawicieli innych grup tego rodzaju.

Miąszość wezulu górnego w otworze Piekary I. G. I wynosi 11,70 m.

BATON

Osady batonu, ogólnie biorąc, cechuje w stosunku do wezulu większa piaszczystość. Wyraża się ona w sedimentacji mułowców piaszczysto-ila-tych i ilasto-piaszczystych, jednakże brak tu zupełnie skał typu piaskowcowego. Wiąże się to prawdopodobnie z położeniem obszaru Piekary w stosunku do brzegów zbiornika sedimentacyjnego.

Baton Piekary można podzielić na trzy kompleksy skalne. Kompleks najniższy, miąższości 26,10 m, obejmujący poziomy *Perisphinctes tenuiplicatus* i *Morrissiceras morrissi*, przedstawia seria ilasta z wkładkami mułowców ilasto-piaszczystych. Fauna amonitowa niezbyt liczna: *Perisphinctes* cf. *subtilis* Neum., *Prohecticoceras costatum* (Roem.), *Oppelia* sp. div., *Berbericeras* cf. *schwandorfense* Arkell oraz *Ammonites* f. indet. (? *Morrissiceras* sp. — ? *Tulites* sp.). Wyżej leży około 30-metrowa seria ilowców nieco mułowcowych, ze słabo wyrażoną sedimentacją syderytową. Obejmuje ona poziomy *Cadomites* aff. *deslongschampsii* i *Paroecotraustes heterocostatus*. Liczną faunę reprezentują: *Paroecotraustes formosus* Arkell, *Paroecotraustes* cf. *serrigerus* Waag., *Oecotraustes* cf. *subfuscus* Waag., *Oecotraustes* cf. *bradleyi* Arkell, *Prohecticoceras costatum* (Roem.), *Prohecticoceras* cf. *notabilis* (Roem.).

Ponad omówionym kompleksem występuje seria mułowców silnie piaszczystych, miąższości około 25 m. Obejmuje ona poziomy *Fro-*

coetraustes paradoxus i *Clydoniceras discus*, zamykające sedymentację batonu. Fauna jest dość liczna i charakterystyczna: *Paroecotraustes paradoxus* Roem., *Paroecotraustes* cf. *serrigerus* Waag., *Clydoniceras* sp., *Prohcticoceras intermedium* (Roem.), *Prohcticoceras* cf. *notabilis* (Roem.).

KELOWEJ

Mięszość osadów tego piętra jest w Piekarach bardzo nieznaczna i wynosi zaledwie 80 cm. Wydaje się niewątpliwe, że mięszość ta jest pełna. Granicę spagową wyznacza górnobatońska forma *Clydoniceras* sp., strop natomiast stanowią mułowce dywezu z *Quenstedticeras flexicostatum* (Phill.).

Kelowej dolny reprezentują w niższej partii ciemne mułowcowe wapienie z licznymi oolitami i fauną małżową, w wyższej — wapień marglisty, nieco piaszczysty. Fauna w wapieniu przypuszczalnego poziomu *Kepplerites calloviensis* jest dość liczna. Występuje tu: *Perisphinctes rjasanensis* Teiss., *Perisphinctes* sp. (? cf. *frequens* Opp.), *Macrocephalites* (*Pleurocephalites*) *tumidus* (Rein.), *Hibolites calloviensis* (Opp.).

Górna część kelowej wykształcona jest w postaci wapieni marglistych z oolitami, o lekko zaznaczonej gruzłowatości (30 cm) i margli różowawych, nieco gruzłowatych (10 cm). Wyżej następuje dość gwałtowna zmiana osadu. Tworzą się ciemne mułowce poziomu *Quenstedticeras flexicostatum*. Fauna w wapieniu marglistym jest liczna: *Reineckeia* sp. (cf. *grippini* Opp.), *Kosmoceras* cf. *duncani* Sow., *Reineckeia* (*Kellawaysites*) cf. *multicostatus* Petitcl., *Perisphinctes rjasanensis* Teiss., *Perisphinctes* cf. *variabilis* Lah., *Ammonites* f. indet. (? *Peltoceras* sp.). Z margli uzyskałam: *Hecticoceras* sp. (cf. *hecticum* Rein.), *Hecticoceras* sp. (? *Zieteniceras* sp.), *Hecticoceras* f. indet.

Znamienne wydaje się wykształcenie górnego kelowej. Wyrażony w postaci wapieni marglistych i margli, pomimo lekkiej gruzłowatości, nie może być uznany za warstwę bulastą, nawet w bardzo szerokim rozumieniu tego terminu. Brak tego bardzo charakterystycznego utworu w otworze Piekary ma swoją wymowę paleogeograficzną.

Wykształcenie doggeru w Piekarach, charakteryzujące się mniejszą piaszczystością osadów w stosunku do obszarów otaczających, oraz brak warstwy bulastej, zdają się wskazywać, że okolice Piekar nie należały do peryferycznych części zbiornika sedymentacyjnego. Osadziły się tu utwory morza nieco głębszego, z wyraźnie zaznaczoną przewagą materiału ilastego, gdzie skały typu mułowców piaszczystych lub wapieni piaszczystych występują podrzędnie. Taki charakter osadów naświetla też problem redukcji mięszości, wynikający z zestawienia profilu Piekar z profilami otworów położonych w bardziej peryferycznych częściach zbiornika.

Profil Piekar okazał się, po całkowitym wyeksploatowaniu i opracowaniu pięknie zachowanej i bardzo licznej fauny amonitowej, doskonałym reperem stratygraficznym dla obszarów otaczających oraz profilem o zasadniczym znaczeniu dla zagadnień paleogeografii Niżu Polskiego.

Кристина ДАЙЧАК-ЦАЛИКОВСКА

СТРАТИГРАФИЯ ДОГГЕРА В СКВАЖИНЕ ПЕКАРЫ (ОКОЛО ПОЗНАНЯ)

Резюме

В работе рассматривается разрез доггера в скважине Пекары I. G. I расположенной в пределах щецинско-лудздой мульды. На основании обильной фауны установлено, что отложениями залегающими на лейасе является верхний везуль, встречаемой в виде зон *Parkinsonia ferruginea* и *Parkinsonia compressa*. Выше залегает датский ярус поделенный на шесть аммонитовых зон, а дальше нижний и верхний келловей. На основании литологического состава осадков установлено, что район Пекар не был окраинным а находился в седиментационных условиях господствующих в более глубокой части бассейна. Разрез по скважине имеет основное значение для палеогеографии доггерских отложений западной Польши.

Krystyna DAYCZAK-CALIKOWSKA

OUTLINE OF STRATIGRAPHY OF THE DOGGER IN BORE-HOLE PIEKARY (NEAR POZNAŃ)

Summary

The author describes the vertical section of the Dogger in bore-hole Piekary I. G. I, situated within the range of the Szczecin — Łódź Basin. On the basis of a very plentiful fauna the author ascertained that transgressively on top of the Lias is laid down the Upper Vesoulian, appearing in the shape of *Parkinsonia ferruginea* and *Parkinsonia compressa* horizons. Higher up lies the Bathonian, subdivided into 6 Ammonites horizons; then there follows the Lower and Upper Callovian. On the basis of the lithological development of the investigated deposits the author determined that the Piekary region has not been a peripheral area, but that it was subject to sedimentation conditions existing in the somewhat deeper part of the Basin.

The vertical section of this bore-hole is of fundamental significance for the palaeogeography of the Dogger in Western Poland.